

VERVLOEKTE PINHELMEN

of

de illusie van Fort 5

een tragikomedie

Leon Pensaert

2012

PERSONAGES

PAUL ANDRÉ	commandant Fort 5
ISABELLE DE GALANTERIE	echtgenote van Paul André
LOUIS VAN MOER	zelfstandig schrijnwerker
VALERIE	echtgenote van Louis Van Moer
ORDONNANS	militaire boodschapper
KONING ALBERT	
AANKLAGER	
STEM TELEGRAMBESTELLER	
DUITSE STEM	
RIJKSWACHTER 1	
RIJKSWACHTER 2	
STEMMEN	

1ste SCENE

Op een scherm komt een foto van de aanslag langzaam op.

AANKLAGER

Waarom, Habsburger?

Waarom, Franz Ferdinand, ging u met Sophie, uw lieve vrouw, naar Servië?

U wist heel goed dat er in Europa echt iets broedde. Of kwam u nooit in contact met uw keizer, Willem II?

Wapenwedloop, economische competitie, nationalisme, imperialisme, militarisme...

Hoef ik nog verder te gaan?

Wat voor zin heeft die woordenkramerij? Het is gebeurd.

‘Ik heb een voorgevoel dat men mij binnenkort zal proberen te vermoorden.’

Uw eigen woorden, eind mei 1914 uitgesproken, tegen uw neef.

En toch kiest u de nationale feestdag van Servië, 28 juni, om manoeuvres in Bosnië bij te wonen.

U maakte geen kans om naar uw heimat terug te keren. Samenzweerders stonden u op te wachten toen u geëscorteerd werd naar het stadhuis van Sarajevo.

Ik ben te streng voor u. U kon het niet weten. Maar Zijne Hoogheid, u werd het lontje.

Jammer. Ook voor uw vrouw Sophie Chotek, Gräfin von Chotova werd het bezoek noodlottig. Ze was op slag dood.

U had alles om gelukkig te zijn.. Beiden hebt u naar uw hart geluisterd, wat zelden voorkomt in uw kringen. Dat siert u.

Na de aanslag werd u gevraagd: ‘Heeft Uwe Keizerlijke Hoogheid veel pijn?’

U bent in een coma geraakt... en er niet meer uit ontwaakt.

Toen begon het te smeulen. Het lontje en het kruitvat... een explosie.

Europa ontploft.

Wereldbrand.

2de SCENE

Over het hele podium: van links (côté jardin) naar rechts (côté cour) op een beweegbaar

plateau: een suggestie van een schrijnwerkersatelier, van een fort+bureau en

van een luxueus zonovergoten terras .

Paul, lezend, en Isabelle met waaier in ligstoel; Louis maakt konijnehokken, Valerie staat erbij.

ISABELLE

Wat een heerlijk weertje, lieverd!

PAUL

De zomer is nu echt begonnen, Isabelle. En ik weet waar mijn petit chouchou aan denkt.

ISABELLE

Paul, je kent me door en door.

LOUIS

Nog twee konijnehokken. En dan gaan we nog eens...

VALERIE

Louis, jij bent voorspelbaar. We zullen wel zien. Onze Mechelse reuzen moeten dringend apart.

LOUIS

Aandikken. En niet alleen onze konijnen, he Valerietje.

VALERIE

Zeeggg! Jij, he!

LOUIS

't Zal vlugger Kerstmis zijn dan we denken.

VALERIE

Dan is ze er al!

LOUIS

Of hij! Goh! Ik mag er niet aan denken! En dan eten we samen...

VALERIE

Konijn met pruimen. Jij bent er zot van!

ISABELLE

Ik hoor Melanie in de hal. Ze zal klaar zijn.

Staat op, gaat côté cour, spreekt in de coulissen

Mélanie, bonne route, sois prudente. A bientôt.

Tegen Paul

Ze zal wel enkele uren onderweg zijn.

PAUL

Hopelijk staat ze niet voor verrassingen. Als ze alles maar in goede staat aantreft!

ISABELLE

Daar ben ik zeker van!

VALERIE

Gelukkig is de strenge winter voorbij. Ik kan ondertussen al aardappelen schillen.

LOUIS

Hun paradijs is nog niet klaar, Valerietje.

VALERIE

Je maakt er wel een kerkwerk van!

LOUIS

Ben ik schrijnwerker of niet? Klant of konijn... wat ik ook maak, het moet goed zijn.

ISABELLE

We moeten ons geen zorgen maken. Hoeveel jaar is Melanie al notre servante?

PAUL

Je hebt gelijk. Ze is één uit de duizend.

ISABELLE

Mélanie neemt haar verantwoordelijkheid. Onze villa in De Panne zal tiptop zijn voor onze vakantie.

LOUIS

Ik heb je nodig. En jij mij toch ook?

VALERIE

Jij verandert niet! Het kasteel voor de konijnen is nog niet af.

LOUIS

Er kan niks meer gebeuren, mijn Valerietje. We moeten ervan profiteren.

VALERIE

Lorejas!

LOUIS

Men zal vlug genoeg zien waarom we getrouwd zijn.

VALERIE

En de naam?

PAUL

Mélanie is weg. En we zijn alleen.

ISABELLE

Dat is ons lot. Maar we hebben twee lieve nichtjes.

PAUL

Wanneer komen de mooie meiden uit het pensionaat?

ISABELLE

Het klooster van Berlaymont in Brussel geeft les tot op de laatste dag.

PAUL

Was het maar al zover! Met z'n allen naar zee, zoals ieder jaar. Hoewel!

ISABELLE

Enig! Ik kijk ernaar uit.

VALERIE

Doe verder. De konijnen wachten.

LOUIS

Ik wil konijn zijn. Valerietje, het begint bij me op te komen. Ik ben een gezonde man!

VALERIE

Kijkt in de coulissen(côté jardin)

Is het hier niet mooi , zo midden in de natuur?

LOUIS

En dan een schoon fort achter ons! Wie heeft dat? En dat kost niks.

VALERIE

In de rug.

ISABELLE

Paul, je bent zenuwachtig. Ik zie het. Voor mij kan je niks verbergen.

PAUL

Je hebt gelijk. Ik ben niet in mijn gewone doen. Het is waar.

ISABELLE

Was het druk op het ministerie? ... Ben je moe?

PAUL

Vreemde berichten circuleren, schat. Men loopt op zijn tenen.

VALERIE

Wat is het zwoel!

PAUL

Het is zo drukkend.

ISABELLE

Daar komt onweer van. Maar dat is voor later.

VALERIE

Mijn aardappelen zijn klaar. En welke groenten eten we erbij?

LOUIS

Ajuin! Om iedereen weg te blazen die onze rust verstoort.

VALERIE

Ons Germaine, Louis! Ik zou ze in al mijn gelukzaligheid nog vergeten.

LOUIS

Ik ben bijna klaar. Blijf bij mij. Ik heb je zo graag, Valerietje.

VALERIE

Louis, je bent lief, maar mijn klanten!

ISABELLE

Lieverd, ik hoop dat Mélanie zo vlug mogelijk schrijft.

PAUL

Je mist ze.

ISABELLE

Ze is een deel van het gezin.

LOUIS

Ga maar melken.

3de SCENE

De bel gaat . Isabelle doet open.

STEM TELEGRAMBESTELLER

Monsieur André?

ISABELLE

Oui. C'est ici. C'est mon mari.

STEM TELEGRAMBESTELLER

S'il vous plaît, madame.

ISABELLE

Merci.

LOUIS

En? Jullie zien er gelukkig uit. Spijtig voor jou... ripperen... zet daar maar een kruis over.

Maar ik heb misschien nog wat te verwachten!

PAUL

Qu'est-ce qu'il y a?

ISABELLE

Een telegram uit Brussel. Ministère de la défense. Juillet.

PAUL

Laisse moi voir ... Ik heb het gevreesd...

ISABELLE

Paul... mais dis quelque chose.

PAUL

Ik word commandant van Fort 5.

ISABELLE

Et alors! C'est une promotion, chéri. Mes félicitations. Paul André, commandant!

LOUIS

Waar blijft ze toch? Ik ben met alles klaar, behalve...

VALERIE

Komt nerveus het podium.

Louis, de veldwachter! Hij...

LOUIS

Zit hij achter je aan?

VALERIE

Nee! Hij heeft me een brief gegeven..

LOUIS

Wees nu eens kalm. Je bent begot buiten adem. Wat staat erin?

VALERIE

Hij heeft het me gezegd. Alle jonge mannen van het dorp moeten naar Antwerpen.

LOUIS

Laat zien! ...Miljaarde! Miljaarde! Zo vlug mogelijk naar de dichtstbijzijnde kazerne.

Bevel van het... état-major belge.

PAUL

Mobilisatie!

ISABELLE

Wanneer moet je naar Fort 5?

PAUL

Onze vakantie aan zee!... Schat, ik vermoed dat ze niet...

Klokken luiden

LOUIS

En ik heb nog zoveel werk in de schrijnwerkerij.

VALERIE

Wees blij dat de klanten staan te dringen.

LOUIS

En dan naar de kazerne!

VALERIE

Het is wellicht een controle van... ik zou het niet weten!

LOUIS

Valerietje...

VALERIE

We zijn nog maar pas getrouwd. Waar heb je je militaire kostuum gelegd?

PAUL

Ik ga me klaarmaken, Isabelle. Servir... servir la patrie!

ISABELLE

Het vaderland dienen. Ik ben trots op je, Paul.

VALERIE

Kijk, er is niks op aan te merken. De mot zit er nog niet in.

LOUIS

Ik kan precies niet vlug genoeg buiten zijn!

VALERIE

Maar nee. Spring erin. Je bent er niet dikker op geworden.

LOUIS

Een geluk! Want een goede haan moet...

VALERIE

Scherp staan. Trek aan.

...

LOUIS

Hier is hij: generaal Louis Van Moer...

VALERIE

In 't vuil!

LOUIS

Kom hier, dat ik je...

VALERIE

Achter de man zie je de vrouw, en dat zei mijn petemoei.

PAUL

Mobilisatie! Het gaat daveren, schat.

ISABELLE

Tu exagères, chérie. Vanavond ben je thuis.

PAUL

Ik overdrijf niet. Gelukkig dat we niet alles weten!

LOUIS

En als het in de kazerne opkomt... en ik heb je niet bij mij...

VALERIE

Kraaien, Louis Van Moer, kraaien!

Uit de Rubenscantate (Benoît) : beiaardlied

4de SCENE

PAUL

Tu es belle, chérie.

ISABELLE

Snuif mijn geur.

PAUL

Goh! Isabelle!

ISABELLE

Druk me stevig tegen je aan.

PAUL

Je boezem!

ISABELLE

O, lieverd!

PAUL

Ik hoor je zo graag.

VALERIE

Hou me goed vast.

LOUIS

Laat me nog eens voelen.

VALERIE

Op tijd... gewoon kraaien! Meer hoeft niet.

ISABELLE

Streel me... laat dit een eeuwigheid duren. Ik heb je lief, Paul.

VALERIE

Met z'n beiden houden we je vast, Louis.

LOUIS

Wat?

VALERIE

Dat jij zo kort van memorie bent! Maar Louis toch!

ISABELLE

Kus me, lieverd.

VALERIE

De bestellingen die klaar zijn, breng ik naar de klanten.

LOUIS

En vergeet niet te ontvangen. Boter bij de vis.

VALERIE

Er moet zaad in het bakje komen.

LOUIS

Hopelijk wordt je melkronde groter.

PAUL

De spanning op het ministerie was de laatste dagen te snijden.

ISABELLE

Je was anders.

LOUIS

Weet je, Valerietje, ik heb zo'n voorgevoel...

VALERIE

Met het fort achter.... Wat kan er verkeerd gaan?

LOUIS

Eigenlijk hadden we het ondertussen al kunnen doen!

ISABELLE

Ik kan er niet genoeg van krijgen, lieverd.

PAUL

Maak het me niet moeilijk. De toestand is meer dan ernstig.

Duitsland wil coûte que coûte naar Frankrijk door België.

VALERIE

Ik geniet van je, ook zo. Het is hier zo vredig.

PAUL

Mélanie zit ver genoeg, achter de Ijzer, in De Panne. De Duitsers willen Frankrijk aanvallen.

ISABELLE

Ik durf het woord niet uit te spreken.

PAUL

België kan niet toezien. En dat is: oorlog!

VALERIE

Voel ons kindje nog eens voor je vertrekt.

LOUIS

Heb je al een naam voor het kleintje?

VALERIE

Ja, in mijn gedachten. Ik zeg het niet... mijn geheim. Als je terug thuis bent, dan...

LOUIS

Je plaagt me.

VALERIE

Als je te lang wegblijft, dan sta ik aan de poort van de kazerne.

ISABELLE

En als ik het niet meer uithoud, zonder jou?

PAUL

Au revoir, chérie.

LOUIS

Tot... we zien wel... dag, Valerietje.

5de SCENE

Op het fort staat Paul André in de spot.

Soldaten,

De toestand is ronduit gespannen.

Samen verdedigen we Antwerpen. Wij verhinderen dat onze stad wordt beschoten.

Daarvoor staan er in elk fort een dertigtal kanonnen en mortieren.

En daarenboven beschikken wij over 3 auto's, 15 zware wagens met paarden, 150 gewone karren.

Een soldaat komt met een duif naar Paul André, die het bericht van de duivenpoot losmaakt.

ORDONNANS

S'il vous plaît, mon commandant.

PAUL

Merci bien, ordonnans.

Un moment.

Ter plaatse rust!

...

Het Duitse ultimatum: België binnentrekken om een aanval van Frankrijk voor te zijn heeft onze vorst, koning Albert, verworpen.

Geef acht!

Enkele akkoorden van de Belgische hymne- Belgische vlag verschijnt op het fort

Wij scharen ons rond onze koning die geen verraad, nooit verraad zal plegen aan zijn grondwettelijke eed.

Met vereende krachten zullen wij strijden voor onze haard, voor onze nationale onafhankelijkheid.

Wij vechten voor een rechtvaardige zaak.

Fort 5, ons fort is oninneembaar.

Ingerukt. Mars!

6de SCENE

Spot dimt – geluid van houtzagen

VALERIE

Kijkt in de coulissen

Maar wat zijn die soldaten daar aan het doen? 't Is niet waar! Ze zagen alle bomen om.

Dat was nu zo schoon. Als onze Louis dat moet zien, dan is het kot te klein.

He, soldaat, kom eens hier. Dat gaat zo maar niet!

Ordonnans verschijnt.

ORDONNANS

Wat is er, madammetje?

VALERIE

Van wie mogen jullie dat, soldaat?

ORDONNANS

Ik ben geen soldaat. Ik ben ordonnans.

VALERIE

Heel goed. Ik ben Valerie. Amen en uit.

Waarom moeten die bomen weg?

ORDONNANS

Het schootsveld.

VALERIE

Dat versta ik niet. Is de veldwachter niet in de buurt? Weet hij ervan?

Dat is geen gemakkelijke. Als hij ziet, wat jullie uitspoken!

ORDONNANS

Het schootsveld.

VALERIE

Jij kent precies maar één woord.

En waar moet Germaine naartoe als de zon te hevig is?

ORDONNANS

Wie is Germaine?

VALERIE

Ze loopt op vier poten en... geeft melk.

ORDONNANS

Uw huis, madame.

VALERIE

Waarom begint u over iets anders? En dan, zeg!

ORDONNANS

Uw huis, madame.

VALERIE

Daar staan toch ook nog boerderijen.

ORDONNANS

Zes, als ik goed kan tellen.

VALERIE

U zegt al wat meer. Maar wat is er mis met mijn huis?

ORDONNANS

Het uitzicht.

VALERIE

Mijn huis wordt goed onderhouden. En daar valt niks op aan te merken.

ORDONNANS

Ja.

VALERIE

Awel dan! Bij mij kun je van de vloer eten. In het fort zal 't wel anders zijn. Mannen!

ORDONNANS

Het schootsveld. Het uitzicht.

VALERIE

Mijn Louis is ook soldaat. Als hij zo gaat praten zoals u, dat belooft! Laat het uit.

7de SCENE

Zijkant podium (côté jardin): grenspost Gemmenich

hoefgetrappel -twee rijkswachters ontvangen vanuit hand op hoogte een papier

DUITSE STEM

Meine Herren, bitte.

RIJKSWACHTER 1

Merci bien, monsieur. Euh... Vielen Dank.

RIJKSWACHTER2

Arrêtez.

RIJKSWACHTER 1

Halt! Stehenblei...

Stop!

Drie kleurensports (Duitse vlag) overdekken het podium- vleugelgeluid van een adelaar.

Rijkswachters springen opzij

RIJKSWACHTER2

Dat houdt geen mens tegen.

RIJKSWACHTER 1

Gezien wat ze op hun kop hadden?

RIJKSWACHTER2

Een helm met een scherpe pin!

RIJKSWACHTER1

Als je dat vergelijkt met wat wij...

RIJKSWACHTER 2

Zeg, maar wat staat er op dat papier?

RIJKSWACHTER1

Pas de français. Allemaal Duits.

RIJKSWACHTER 2

Die komen gewoon over de grens. Zonder boe of bah.

RIJKSWACHTER1

Voor zo'n helm moet je wel opzij. En dan dat bakkes daaronder!

RIJKSCHACHTER 2

Jij kent Duits. Vertaal eens.

RIJKSCHACHTER 1

Aan het Belgische volk.

RIJKSCHACHTER 2

En we zijn maar met z'n tweeën.

RIJKSCHACHTER 1

Wij willen einen freien Durchgang, doorgang.

RIJKSCHACHTER 2

Die twee waren precies gepresseerd!

RIJKSCHACHTER 1

Die Zerstörung, vernietiging van bruggen, tunnels of Eisenbahnlinien, euh...

spoorwegen werden aangezien worden als feindliche, vijandelijke daden.

Belgen, aan u die Wahl.

RIJKSCHACHTER 2

Dat zijn wij.

RIJKSCHACHTER 1

Jaja. Aan u de keuze.

Ich gebe garanties aan de Belgische bevolking dat zij niet zal te lijden hebben van de

Kriegsgreuel...

RIJKSCHACHTER 2

Wat betekent dat?

RIJKSCHACHTER 1

Euh.. oorlogsgruwel. En dat ze alles wat ze nodig hebben, zullen betalen mit

goldenen Münzen... gouden munten.

RIJKSCHACHTER 2

Ik heb alleen wat koper in mijn portemonnee.

RIJKSWACHTER 1

En dan hebben ze het over Achtung en sympathie voor ons.

G...e..z... Dat ken ik niet.

Generaal Von Emmich.

RIJKSWACHTER 2

Waar ligt dat?

RIJKSWACHTER1

Von Emmich is wel zijn naam. Van adel, zeker!

RIJKSWACHTER2

Copain, we moeten direct onze overste verwittigen.

RIJKSWACHTER 1

En die moet Brussel op de hoogte brengen.

RIJKSWACHTER 2

Je gaat dat zien: in enkele seconden zitten die pinhelmen in ons land.

RIJKSWACHTER 1

Hier in Gemmenich, het drielandenpunt, wordt geschiedenis geschreven.

RIJKSWACHTER 2

'k Wou precies hetzelfde zeggen.

8ste SCENE

PAUL

Artilleristen,

Kanonnen en mortieren, net zoals de vorige dagen, goed onderhouden.

Het zijn de beschermengelen van het fort en van ons.

Genisten,

Ordonnans komt aangelopen met bericht

Excusez-moi, messieurs.

Si pressé, planton?

ORDONNANS

C'est bien d'urgence. 'k Heb nog nooit zo'n zenuwachtige duif....

Paul André leest en kijkt in het onbestemde.

STEM

Heren volksvertegenwoordigers, tot u spreekt Zijne Koninklijke Hoogheid Albert.

Spot op koning- koning en Paul staan in front

KONING

Zonder de minste uitdaging van onzentwege heeft een buur, hoogmoedig door zijn kracht, de verdragen verscheurd, welke zijne handtekening dragen en schendt hij het grondgebied onzer vadersen.

PAUL

Genisten,

We hebben geen tijd meer. Inspecteer de wallen en maak u klaar om u naar het schootsveld te begeven met het nodige materiaal.

Ingerukt, mars!

KONING

Dappere soldaten ener heilige zaak, in uw taaie heldhaftigheid betrouw ik en in naam van België groet ik u. Gij zult zegepralen want gij zijt de kracht ten dienste van het recht.

Julius Caesar, de Romeinse veldheer, u niet onbekend, heeft ooit gezegd...

PAUL

Iedereen weet waar het om gaat.

ORDONNANS

Oui, mon commandant, maar er is nog iets anders. waarnaartoe met de koeien, de varkens...

PAUL

Tja!

ORDONNANS

Dat maakt wel de rijkdom van de burgers uit.

KONING

Onder alle volkeren van Gallië zijn de Belgen de dapperste, aldus Julius Caesar.

Roem aan u, leger van het Belgische volk. Gij strijdt voor de vrijheid en voor uw bedreigde haardsteden.

Souvenez-vous, Flamands, la bataille des Eperons d'or, de gulden sporen, en gij

Luiker Walen, dat op dit ogenblik de eer der zeshonderd Franchimontezen u te beurt valt.

Soldaten,

Ik vertrek uit Brussel om mij aan uw hoofd te stellen.

PAUL

Ordonnans, kom mee naar mijn bureau.

KONING

En nu tout de suite naar Leuven, mijn hoofdkwartier.

9de SCENE

Geluid sloopwerkzaamheden: plateau schrijnwerkerij weg

Vanuit de coulissen verschijnt Valerie met een stootkar vol huisraad

Ordonnance staat erbij.

VALERIE

Tevreden nu? Louis en ik hebben daarvoor dag in dag uit gewerkt. Gaat u dat betalen? Dat zal wel niet, zeker!

ORDONNANS

C'est la guerre, madame. La guerre.

VALERIE

Spreek Vlaams. Dat versta ik ten minste. Lagère, lagère. Maak niet van uw oren.

ORDONNANS

Comprends pas, madame.

VALERIE

Ik ook niet. Louis... hier! U had niet zoveel praat gehad. Daar ben ik zeker van.

ORDONNANS

La guerre, madame!

VALERIE

Alstublieft! Hebt u een hart? Waar is Germaine? Gaat u ze melken? Ze is nergens te zien.

ORDONNANS

Ik breng berichten rond. Dus...

VALERIE

Heel goed! U kunt toch iets meer zeggen dan... hoe was het ook weer? Schoot...

ORDONNANCE

Madame...

VALERIE

Lekkere melk, die gaf ons Germaine. Liters. Elke dag.

ORDONNANS

Natuurlijk.

VALERIE

Hoe weet u dat? U ging 's nachts toch...

ORDONNANS

Que voulez-vous dire?

VALERIE

U bracht berichten rond!

ORDONNANS

Ce sont mes ordres.

VALERIE

Een mens zou nog domme dingen zeggen, en in de problemen komen.

ORDONNANS

Le commandant Paul heeft interesse voor uw melk. En uiteraard het hele fort.

VALERIE

Hoe komt dat?

ORDONNANS

U levert bij zijn vrouw. Ze spreekt Frans.

VALERIE

Dat zal wel.

ORDONNANS

U moet ze toch kennen.

VALERIE

Iedere dag: dag, madame. Dank u wel, madame. Tot morgen, madame. Er zijn er zoveel die Frans spreken bij ons.

ORDONNANS

Ja.

VALERIE

Maar waar is Germaine?

10de SCENE

Schrijnwerkersatelier is een ruïne – Valerie kijkt achterom

VALERIE

Steen, hout.

Dat was ons huis, ons paradijs.

Een weelde voor Louis, voor mij, voor... jou. Ik ken je. *wrijft over buik*

Jij bent een meisje... ik voel het. Bertha! Papa is er nu niet. Jouw naam is ons geheim, klein mormeltje dat je bent.

Steen, hout.

Wat we nodig hebben, ligt erop.

Bertha, ik ben gelukkig en blij met jou, in mijn buik...

We gaan papa zien. Ik weet alleen niet: wanneer. Louis, ik mis je.

Soms voel ik je, klein prutske.

We zijn niet alleen. Frans en Marie zijn er ook bij.

Louis, je vader, heeft zo hard aan hun kot gewerkt.

Marie is zoals ik. Goed dik. Maar Frans is er nog, met een tussenschot.

Ik ben niet meer alleen.

Samen gaan we ergens naartoe. Maar naar waar?

Moed, Valerie. Zorgen dat we eten vinden. Mijn legumes, mijn groenten... alles achtergelaten. Moeten!

Sla je erdoorheen, kind. Geen schrik.

'k Zou zo graag onze papa verrassen.

Waar ben je, Louis? Dat weet alleen Die van hierboven. Maar Hij zwijgt in alle talen.

11de SCENE

Valerie kondigt als melkventster zonder melk met een bel haar komst aan.

Isabelle komt met potje naar buiten, kijkt op.

VALERIE

Dag, madame.

ISABELLE

Bonjour, Valerie. Zo vroeg vandaag? Een liter, alstublieft.

VALERIE

Dat zal moeilijk zijn. Het fort, madame!

ISABELLE

Comment? Hoe? Wat is er met de fort?

VALERIE

Vraag het aan de ordonnans van 't fort. Wat ik nog heb, dat staat daar.

ISABELLE

Wat is gebeurd?

VALERIE

Mijn huis... ik mag er niet aan denken, kapot. En dan is, was er nog Germaine.

ISABELLE

Comment est-ce possible?... En wie is Germaine?

VALERIE

Geen Germaine... geen melk.

ISABELLE

De koe. Je comprends. Pauvre paysanne.

VALERIE

'k Heb niks meer.

ISABELLE

En uw man?

VALERIE

Lagère. Lagère. Hij is naar Antwerpen.

ISABELLE

Mais tu parles bien français.

VALERIE

Lagère heb ik van de ordonnans.

ISABELLE

Valerie, écoute, luister naar mij. In het fort is mijn man commandant. Ik zal hem...

VALERIE

U bent dus...

ISABELLE

Ja, zijn vrouw : Isabelle de Galanterie.

VALERIE

Amai, u hebt een schone naam. Daar kun je wel mee uitpakken. Da's wat anders dan Van Moer.

ISABELLE

Le jargon de servantes, des ouvriers... c'est très difficile pour moi.

VALERIE

Ik heb niks verstaan. Maar 't zal wel waar zijn. Madame, u weet waar uw man is.

ISABELLE

Die van u was in...?

VALERIE

Antwerpen...

ISABELLE

Anvers.

VALERIE

Neenee! Antwerpen. Misschien! Ik weet het niet. Al weken niks meer van hem gehoord.

ISABELLE

Ik zal laten navragen bij mijn man...

VALERIE

Dat is vriendelijk. Allez dan...

ISABELLE

Attends. Son nom... naam?

VALERIE

Van Moer. Louis Van Moer. Bedankt. Dan tot nog eens, zeker?

ISABELLE

Maar wacht nu toch! Doe uw kar naast de villa. Ce n'est qu'une proposition.

VALERIE

Dat laatste heb ik niet verstaan. Ik neem die mee, madame.

ISABELLE

Valerie, mais tu ne me comprends pas. Reste chez moi. Tu peux m'aider.

VALERIE

Spreek nu eens Vlaams.

ISABELLE

Jij hier blijven en jij me helpen. Kuisen, water... en ook dormir... euh... slapen.

VALERIE

Dat is heel vriendelijk. Is dat niet te moeilijk?

ISABELLE

Mais non. Mélanie n'est pas ici. Sa chambre à coucher... zijn kamer voor te slapen is vrij.

VALERIE

Graag, mevrouw. Maar Frans en Marie zijn er ook nog.

ISABELLE

Comment? Vos parents... vader... moeder. Où sont-ils? Waar zijn ze?

VALERIE

Als ze nog leefden, dan zaten ze niet in een kot.

ISABELLE

Comprends pas.

VALERIE

Kom kijken.

ISABELLE

Mais ce sont des lapins. Naar binnen.

VALERIE

Dat kan niet. Hun zeik loopt door het kot. 't Zou er hier vlug lief uit zien.

Isabelle verstaat er niets van.

ISABELLE

Ja, ik vind je sympathiek. Et tu es très polie.

Valerie pakt Isabelle vast.

VALERIE

Dank u wel, madame.

ISABELLE

Tes vêtements. Je kleren. Ik help je. Ik laat zien de kamer aan u.

...

Ils sont mignons.

VALERIE

Konijnen, madame.

ISABELLE

Isabelle, Valerie. Ik ben Isabelle.

12de SCENE

ISABELLE

Valerie, de ordonnans van Paul, mijn man, is geweest. Ze komen terug.

Je man is...

Doffe slagen

VALERIE

Hoort u wat ik hoor, madame... Isabelle?

ISABELLE

Ja, dat is nog wel heel ver van hier.

VALERIE

Weet u wanneer Louis hier is? Goh! Was onze Louis nu maar bij mij!

ISABELLE

Dat hoeft u me niet te zeggen. Wij, vrouwen, wij begrij...

VALERIE

En uw man wist niet wanneer...

ISABELLE

De Luikse forten zijn al gevallen.

VALERIE

Waar is dat?

ISABELLE

Je moet hopen, Valerie. Het komt allemaal goed.

VALERIE

Toen ik daarstraks boodschappen deed... mevrouw, wat ik allemaal in het dorp gehoord heb!

ISABELLE

Raconte, vertel.

VALERIE

Ik kon mijn oren niet geloven. Vreselijk!

VALERIE

Wat ze allemaal doen...

ISABELLE

En wie is 'ze'?

VALERIE

De ulanen!

ISABELLE

En wie zijn dat?

VALERIE

Dat moeten speciale Duitsers zijn... monsters! Ze dwingen vaders hun...

Valerie is geëmotioneerd.

ISABELLE

Kom hier...

VALERIE

Ze moeten een put graven en dan...

ISABELLE

Continue. Doe verder.

VALERIE

Gaan ze erin staan... en dan worden ze doodgeschoten.

ISABELLE

C'est horrible! Dat kan niet.

VALERIE

Toch wel! Voor de ogen van hun vrouw en kinderen.

ISABELLE

Barbaars! Abominable!

Doffe slagen

VALERIE

Wat staat ons nog te wachten? Zijn we hier, achter het fort, wel veilig?

ISABELLE

Paul is daar. Ik vertrouw hem.

VALERIE

Uw man. Ja. Onze Louis en ik... wij...

ISABELLE

Kom, Valerie... Jij bent hier, bij mij...

VALERIE

Ik ga suikerij zoeken.

ISABELLE

Suikerij... sucre... suiker...

VALERIE

Neen, pispbloemen...

ISABELLE

Qu'est-ce que c'est: pispbloemen? Pis... Urine?

VALERIE

Gele bloemen... hoe moet ik dat expliciteren? ... Eten voor Frans en Marie.

ISABELLE

Ik versta... Wil jij straks de woonkamer doen?

VALERIE

Ja, mevrouw.

ISABELLE

Je suis contente de toi. Jij werkt even goed als Mélanie.

VALERIE

Wie is eigenlijk Melanie? Uw dochter... uw zus?

ISABELLE

Onze servante. Ze helpt mee in de ménage... de huishouden.

VALERIE

De meid! Waar is ze nu?

ISABELLE

Ga nu maar naar de pisploemen. Als je me nodig hebt, ik ben in de salon.

...

Paul weg... Mélanie weg. Gelukkig heb ik nu Valerie.

13de SCENE

VALERIE

Met jutezak en sikkels in de hand

Wie we daar hebben... de ordonnans! Gaat u naar madame De Ga... van de commandant?

Ordonnans reageert niet direct.

VALERIE

Kan ik haar iets zeggen?

ORDONNANS

Staatsgeheim.

VALERIE

Ha ja! Schootsveld!

Zeg, weet u iets over Louis Van Moer? Dat is het enige wat me interesseert.

ORDONNANS

Alle verloven zijn ingetrokken.

VALERIE

Wat is dat nu weer?

ORDONNANS

Niemand mag het fort verlaten.

VALERIE

Mijn vent is niet in het fort. Wilt u luisteren? Louis Van Moer is niet in het fort.

ORDONNANS

Ken ik niet.

Doffe slagen

VALERIE

Hoort u dat ook?

Ordonnans knikt.

Hebt u geen schrik?

STEM 1

Retirez-vous!

STEM2

Wat zegt hij?

STEM3

Voor mij net hetzelfde als voor u, Vlaming.

VALERIE

Bent u getrouwd?

ORDONNANS

Is madame André thuis?

VALERIE

Madame van de commandant? ... Mijn geheim. Ik kan dat ook spelen.

Staatsgeheim... MIJN geheim.

...

Oh! U keert terug. 'k Zal het zeggen.

14de SCENE

VALERIE

Isabelle, de ordonnans heeft gezegd: niemand mag het fort uit.

ISABELLE

Ik heb je graag, Valerie. C'est très agréable avec toi.

VALERIE

We zijn al een tijdje samen... ik voel me hier goed.

ISABELLE

Het is al half augustus. Gewoonlijk zijn we in La Panne.

VALERIE

La Panne. In de keuken?

...

U lacht!

ISABELLE

O, Valerie. Je bent lief. La Panne. C'est la mer du nord.

De zee.

VALERIE

La Panne is de zee. Die heb ik nog nooit gezien.

ISABELLE

Etoile de la mer.

VALERIE

Isabelle... ik versta u niet. Het begint donker te worden.

ISABELLE

Kijk naar boven... étoiles... veel étoiles. *Knippert met ogen*

VALERIE

Ja... sterren.

ISABELLE

Etoile de la mer. Onze villa. Mélanie is daar.

VALERIE

Melanie in de sterrenzee.

...

Hoort u dat geronk?

ISABELLE

Le soleil, le sable, le vent...

VALERIE

Het komt dichterbij.

ISABELLE

La plage, les vagues, les mouettes...

VALERIE

Het hangt boven ons.

ISABELLE

Les promenades, la digue, les pêcheurs...

VALERIE

Isabelle!

ISABELLE

Le silence... Valerie, ja, wat is er?

VALERIE

Isabelle, kijk nu toch eens naar boven! Een grote sigaar.

En daaronder lichtjes en mannetjes. Fantastisch!

ISABELLE

Een zeppelin. Dat heb ik hier nog nooit gezien. Hij drijft naar Antwerpen.

VALERIE

Wat gaan we hier nog allemaal meemaken?

...

Krachtige bominslagen.

ISABELLE

We moeten naar de kelder. Die komt terug. De lapins.

VALERIE

Ja, ik kom... Frans en Marie moeten onder de stootwagen.

15de SCENE

ORDONNANS

Madame, commandant André laat u groeten. Ik heb een brief voor u.

Leest hem en drukt hem tegen haar boezem.

VALERIE

Komt het podium op met wasgoed. Tegen de ordonnans.

En? Hebt u nieuws over Louis Van Moer?

ORDONNANS

Neen.

VALERIE

Zorg dat u in het vervolg iets voor me bij hebt.

Goed nieuws, madame... Isabelle?

ISABELLE

Oh! Paul schrijft zulke lieve woorden.

VALERIE

En uw man is niet ver van hier.

ISABELLE

In het fort.

VALERIE

Tegen ordonnans

Waarom bent u hier nog?

ORDONNANS

Wilt u luisteren?

VALERIE

Allez, ja!

ORDONNANS

De kans bestaat dat je uw man, Louis, zult zien.

VALERIE

Heb ik u goed gehoord?

ISABELLE

Dat is meer dan goed nieuws, Valerie.

ORDONNANS

Ze komen dichterbij.

VALERIE

Fantastisch! Waar zit hij?

ORDONNANS

Luik, Brussel en Namen zijn gevallen. De koning is met zijn leger in Antwerpen.

VALERIE

Hij leeft dus nog? Ik ga hem zien!

ORDONNANS

9 zware bommen zijn uit de zeppelin gegooid. Huizen zijn verwoest en er zijn vele doden.

VALERIE

En Louis?

ORDONNANS

Hij leeft...

VALERIE

Louis?

ORDONNANS

De koning!

Er zijn bommen gevallen in de buurt van de Stadswaag en de Falconrui.

Het koninklijk paleis staat nog overeind, en ook de kazernes.

Valerie vliegt om de hals van de ordonnans.

ORDONNANS

Rustig, Valerie.

VALERIE

Dus... als ik naar de stad ga, dan zie ik Louis?

ORDONNANS

De Duitsers zijn al in Leuven.

ISABELLA

Blijf bij mij, Valerie.

ORDONNANS

Madame heeft gelijk. Het wordt gevaarlijk.

VALERIE

Ik verlaat u niet. Maar ik ga wel Frans en Marie vers stro geven. Dat is warm.

16de SCENE

ORDONNANS

De Duitsers moeten in Leuven worden tegengehouden.

Geluid van marcherende soldaten

ISABELLE

Luister... dat kan toch niet! Valerie! Ordonnans!

ORDONNANS

Kalm. Het zijn onze soldaten. Ze keren terug naar Antwerpen.

VALERIE

Louis zal erbij zijn!

ORDONNANS

Ik loop ze tegemoet... Hoe heet hij?

VALERIE

Van Moer. Louis Van Moer.

*Spot suggereert de voorbijkomende soldaten. Valerie verzorgt opschik. Geluid van
côté jardin naar côté cour.*

...

VALERIE

Ik voel het. Hij zal erbij zijn.

ISABELLE

Mocht dat waar zijn!

Ordonnans komt terug.

ORDONNANS

De eerste uitval vanuit Antwerpen heeft ze tot staan gebracht. Maar...

VALERIE

Louis? Hij is toch niet...

ORDONNANS

Het moet vreselijk geweest zijn! De Duitsers hebben heel Leuven verwoest, ook de bibliotheek
is in de vlammen opgegaan.

Er zijn barbaarse dingen gebeurd.

ISABELLE

De vijand wordt tegengehouden. Hij gaat door. Hoe dan ook!

VALERIE

En?

ORDONNANS

Louis Van Moer kennen ze niet.

VALERIE

Hij moet dood zijn.

ORDONNANS

Er stond geen Van Moer op de lijst van de gesneuvelden

ISABELLE

Je mag niet het ergste denken, Valerie.

ORDONNANS

Burgers zijn bij de vleet afgeslacht, heel wat huizen zijn geplunderd en in brand gestoken.

Leuven is zo goed als verwoest.

ISABELLE

Notre pays... Weet u iets van onze koning, koning Albert?

ORDONNANS

Hij is nog in Antwerpen met zijn leger, met wat er van zijn leger nog overblijft.

VALERIE

Mijn Louis dus ook.

Marcherende soldaten naderen- geluid gaat van côté cour naar côté jardin.

ISABELLE

Ze komen terug.

ORDONNANS

Nu vanuit Antwerpen.

ISABELLE

Misschien zien we hem. Wie weet, Valerie?

ORDONNANS

De tweede uitval richting Leuven moet begonnen zijn ... *wijst côté jardin*

In spot verschijnt Louis die wuift.

VALERIE

Louis... kom!

LOUIS

Dat kan niet! En? Hoe is het? Met jou... met...?

VALERIE

Bah! 't Gaat wel.

LOUIS

Hoe is het met het kindje?

VALERIE

Het beweegt.

Wees voorzichtig!

LOUIS

Jij ook. Ik ga ze pakken één voor één.

VALERIE

Niet te lang, he!

STEMMEN

Worden wij des dwingelands buit?

Zal hij vrijheid, recht verdelgen?

Nooit of nimmer! Achteruit!

Hier zijn de Belgen.

LOUIS

Ik kom terug.

VALERIE

Ik ben hier, Louis, bij Isabelle.

17de SCENE

Valerie geeft voedert de konijnen.

VALERIE

Marie, o, mijn Mechelse reuzin! Jij wordt nogal eens verwend. Hoe ver sta je?

Met de dag wat dikker, zie ik. 't Is voor binnenkort, he! Wanneer heeft ons Fransje

je gedekt? Die heeft ook al dikwijls goesting gehad. Dat kan niet anders.

'k Zal Frans goed eten geven. Hij mag niet meer bij jou komen.

Onze Louis zou het daar moeilijk mee hebben.

ISABELLE

Wat zeg je toch allemaal, Valerie? Ik heb niks verstaan.

VALERIE

Dat is onder vrienden. Isabelle, hoe is het met uw man?

ISABELLE

Goed, denk ik. Af en toe komt er een briefje.

VALERIE

En dat doet u goed. Hij is in de buurt.

ISABELLE

Ja, maar ik mis hem. Al bijna twee maanden.

VALERIE

Hebt u nooit... euh... als vrouw...

ISABELLE

Wat wil je zeggen?

VALERIE

Of u...

Gerommel in de verte

Als een mens denkt dat alles voorbij is...

ISABELLE

Er zijn soms van die slagen ...

VALERIE

Hard! Zo hard... en dan moet je weten dat ik vreselijke schrik heb voor bliksem en donder.

ISABELLE

Als dat dichterbij komt...

VALERIE

Horen en zien zullen vergaan. Ik denk dat het erger is dan het laatste oordeel.

ISABELLE

L'enfer. De hel!

VALERIE

Gelooft u in God, Isabelle?

ISABELLE

Ik weet het niet meer.

18de SCENE

PAUL

Ordonnans, kent u Henri Alexis Brialmont?

ORDONNANS

Familie van u? Neef, schoonbroer...?

De naam komt me echt niet bekend voor.

PAUL

Brialmont heeft ons fort, Fort 5... de hele fortengordel rond Antwerpen gebouwd.

ORDONNANS

Dat wist ik niet.

PAUL

Hij was generaal en vestingbouwkundige.

Doffe slagen

ORDONNANS

't Ziet er hier allemaal erg robuust uit.

Hardere doffe slagen

PAUL

Ja. Dikke muren.

ORDONNANS

Daar komt niemand door.

PAUL

Ik begin daaraan te...

Hoefgetrappel

ORDONNANS

Un moment, commandant...

Dat is een bericht. Ik ben zo terug.

...

PAUL

Tegen zichzelf

Ik hoop dat we kunnen standhouden. Wij zijn maar dwergen.

ORDONNANS

Het hoofdkwartier in Antwerpen. Alstublieft, mon commandant.

...

PAUL

De tweede uitval vanuit Antwerpen heeft de Duitsers niet tot staan gebracht.

Infanteristen zijn in het Chartreusebos van Holsbeek gesneuveld.

ORDONNANS

Vermeld het bericht ook namen van gevallen soldaten?

PAUL

Olieslagers, Paeshuys, Teck, Vercruyssen, Van... , Jacobs, Verhaegen.

ORDONNANS

Waarom haperde u?

PAUL

Wat hebt u me onlangs nog gevraagd?

Paul neemt papier en begint te schrijven.

...

PAUL

We staan er niet goed voor. Ons leger wordt uitgedund.

Hoefgetrappel

ORDONNANS

Ik ben al weg naar het wachtlokaal.

PAUL

Tegen zichzelf

De forten zullen het moeten doen.

...

ORDONNANS

Commandant, alles in gereedheid brengen. Iedereen paraat.

PAUL

Hebt u het bericht opengedaan?

ORDONNANS

Alles werd in der haast vanop het paard geroepen.

PAUL

Breng dit naar mijn vrouw... Geef maar terug.

Neenee, hier blijven! Verwittig iedereen in het fort.

Wij, dwergen, wij zullen van ons afbijten.

STEM

Retirez-vous.

19de SCENE

VALERIE

Haalt een bebloed konijn uit het hok.

Nee, dit kan niet.

Madame! Madame! Isabelle!

ISABELLE

Laat een bord of glas vallen.

Qu'est-ce qu'il y a, Valerie?

VALERIE

Je moet komen. 't Is vreselijk!

ISABELLE

Que se passe-t-il?

VALERIE

Marie is dood. Vol bloed. En ze moest gaan jongen.

ISABELLE

Mais sois calme. Tu as perdu la tête.

...

Oui, je vois. Dans la gorge! Mais pauvre Valérie.

VALERIE

Doodgebeten. In de strot.

ISABELLE

C'est un renard, een vos....

VALERIE

Nee, geen vos. 't Is een fret geweest.

ISABELLE

Wat is dat: een fret?

VALERIE

Een smal wit beest met scherpe tanden.

ISABELLE

Un furet.

VALERIE

Ja, zeker. Al die slagen, iedere keer harder en harder...

ISABELLE

En dichter en dichter.

ISABELE

Dat fret is opgejaagd.

20ste SCENE

KONING

Soldaten, de Duitsers hebben de aanval op Antwerpen ingezet.

PAUL

Infanteristen naar de loopgraven.

Doffe slagen

Genisten naar de batterijen in de tussenruimtes, artilleristen naar de schietkuilen op de wallen.

Mannen, ik reken op jullie.

Tegen zichzelf

Fort5... de verdediging van Antwerpen... hoelang zal het duren?

KONING

Vier zware houwitzers zijn ingeslagen.

ISABELLE

We moeten weg, Valerie. Pas de tristesse maintenant. Het is spijtig voor Marie.

VALERIE

Nu we hem nodig hebben, zie je hem niet, de ordonnans.

ISABELLE

Ik zou Paul moeten verwittigen.

VALERIE

Dat gaat dus niet!

PAUL

Hopelijk houden de forten van Walem en van Sint-Katelijne-Waver het uit.

KONING

Die houwitzers zijn granaten van 380 en van 1000 kilo.

PAUL

En als je dat hoort!

ISABELLE

Valerie, de koffers... en pak zoveel mogelijk uit de kasten.

VALERIE

Er is nog iets, Isabelle. Als we vertrekken, weet Louis niet waar we naartoe zijn.

PAUL

Dat zware kaliber...

KONING

30,5mm... 42 mm.

Standhouden! Niet opgeven! Het moet!

PAUL

Doffe slag

Het fort van Walem gaat eraan. Aanstonds staan ze hier.

Fort 5, mijn fort... schieten! Feu, nondedju!

21ste SCENE

STEM

Retirez-vous.

KONING

Tot achter de Nete terugtrekken. Standhouden! Zolang mogelijk!

...

ISABELLE

't Wordt weer rustiger. Lukt het wat, Valerie?

VALERIE

Jaja. 't Is stil, he! Ze schieten niet meer. De zon komt erdoor.

ISABELLE

Vul de koffers goed.

VALERIE

Ik doe mijn best. Hebt u daar nog iets dat mee moet?

ISABELLE

Ik heb hier nog een tas gevuld met dingen van Paul.

VALERIE

Als we klaar zijn, kunnen we laden.

ISABELLE

Zouden we dat wel doen? Er wordt niet meer geschoten.

VALERIE

Ik ga even buiten kijken. Wat steekt de zon!

Isabelle, kom eens, hoort u dat ook?... Soldaten...

ISABELLE

Ja. Vanuit... sst! Ze komen vanuit Antwerpen.

VALERIE

Louis zal terug zijn om alweer opnieuw te vertrekken.

PAUL

Infanteristen, artilleristen,

Ik heb goed nieuws: de Engelsen komen ons aflossen. Ze zijn welkom. Even rust.

En dat hebben we verdiend.

...

Mannen, kijk eens naar boven.

VALERIE

Isabelle, dat is geen sigaar, maar een grote duif.

KONING

Soldaten, hoed u voor eendekkers. Het zijn verkenningsvliegtuigjes van de vijand.

PAUL

Mannen, ze komen kijken. Dat betekent: ze komen dichterbij. Het wordt menens.

ISABELLE

Mooi, he, Valerie. Zo in de blauwe lucht. C'est unique.

VALERIE

Daar zijn ze. Onze Louis zal erbij zijn!

ISABELLE

Je gaat hem weer zien.

STEMMEN

Good morning.

VALERIE

Ze spreken eigenaardig Vlaams.

ISABELLE

Ce sont des Anglais.

VALERIE

Waar is Louis?

ISABELLE

Het zijn Engelsen, Valerie.

STEMMEN

Cadans

We zullen die Pruisische vlegels verslaan, *tweemaal*

VALERIE

Verstaat u dat?

ISABELLE

Het is Engels.

VALERIE

U bent verstandig. U spreekt toch Frans.

STEMMEN

We pakken hun vloot in, hun Krupps gaan eraan. *tweemaal*

VALERIE

En? Wat zeggen ze?

ISABELLE

Krupps ... daar heb ik nog nooit van gehoord.

STEMMEN

We walgen van iedere mof, elk vuil zwijn, *tweemaal*

VALERIE

Zeg, hebben jullie Louis niet gezien?

ISABELLE

Valerie, doe geen moeite. Ze spreken alleen Engels.

VALERIE

Ik kan toch proberen. Kennen jullie Louis, Louis Van Moer?

STEMMEN

We don't understand.

ISABELLE

Ze verstaan je niet.

STEMMEN

We verzuipen ze allemaal in de Rijn. *tweemaal*

VALERIE

Wat zeggen ze nu?

ISABELLE

Ze gaan drinken in de Rijn.

VALERIE

Wat is de Rijn?

ISABELLE

Pas d'importance.

VALERIE

Ik versta u ook niet altijd, Isabelle.

KONING

We moeten het houden... anders moeten we de Schelde oversteken.

22ste SCENE

Doffe slag

VALERIE

Isabelle, ik heb schrik.

ISABELLE

Het is nu heel dichtbij.

VALERIE

We mogen elkaar niet meer loslaten. Ik haal de koffers naar buiten.

ORDONNANS

Commandant! Commandant!

Er is zonet om 7 uur een houwitzer ingeslagen tussen Fort4 en Fort 5.

PAUL

Ik heb het voelen daveren en trillen.

ORDONNANS

De forten worden verlaten. Dat is het laatste bericht.

PAUL

Nee. Dat kan niet, dat mag niet. De koning rekt op ons.

ORDONNANS

De vijand is te sterk.

PAUL

We mogen niet falen. Standhouden!

ORDONNANS

Tegen zulke overmacht kan niemand op.

PAUL

We mogen niet opgeven.

ORDONNANS

Commandant! Ik heb gezegd: de forten worden verlaten.

PAUL

Ik ben geen lafaard!

ORDONNANS

Dat heeft er niks mee te maken.

PAUL

Als je bedreigd wordt, moet je vechten. Vechten!

ORDONNANS

En je laten afslachten? Ik heb schrik, commandant.

PAUL

We moeten erin geloven. De koning moet worden beschermd.

ORDONNANS

De dreiging is te groot.

PAUL

De oprukkende vijand vertragen... dat is nu onze opdracht.

KONING

Soldaten, het is tijd om Antwerpen voorgoed te verlaten.

ORDONNANS

Commandant, de verdediging is...

PAUL

Zeg het dan!

ORDONNANS

De verdediging is ontoereikend.

PAUL

Antwerpen, ons bastion, mag niet in de handen van de vijand vallen.

Is dat begrepen?

Doffe slagen

VALERIE

Het is meer dan hoog tijd om te vertrekken.

ISABELLE

Haal de kar maar. Ik zoek ondertussen touw.

...

VALERIE

En Frans, kun je het stellen zonder Marie? Je hebt geen keus. Ik ook niet.

Jij krijgt een dubbele portie lekkere suikerij? Ik zal je goed verzorgen.

Want als onze Louis je misschien binnenkort ziet, moet hij verbaasd zijn.

ISABELLE

Valerie, waar blijf je?

VALERIE

Ik bind alles wel op de stootwagen.

PAUL

Ordonnans, hoe is de toestand?

ORDONNANS

Precair. De situatie is bedenkelijk. Wat zeg ik: hachelijk!

PAUL

Hoeveel kruitvaatjes liggen er nog in het depot?

ORDONNANS

Nog honderden.

PAUL

En die zijn van ons en die blijven van ons. Ik laat ze niet achter voor die vervloekte pinhelmen.

ORDONNANS

Dus moeten ze op de karren worden geladen?

PAUL

Nee! Je kippert ze alle in de grachten.

KONING

De genie heeft haar werk gedaan. Er is een brug over de Schelde geslagen.

We steken over... naar de linkeroever van de Schelde. En dan naar het westen.

VALERIE

En nu?

ISABELLE

Wij gaan naar La Panne.

VALERIE

Ik ga de zee zien... en Melanie.

ISABELLE

Dat zou mooi zijn.

VALERIE

Ik weet wat nog schoner is...

ISABELLE

Onze villa achterlaten waar ik met Paul...

VALERIE

Kom bij mij, Isabelle... Sluit alles goed af.

23ste SCENE

Geschut

PAUL

Engelse mariniers hebben het vuur geopend.

ORDONNANS

De vijand biedt weinig weerstand, commandant.

PAUL

Je ziet het. Nooit opgeven. Geen angst!

KONING

Het zuiden is even rustig. De Duitsers hebben hun kanonnen verplaatst.

ISABELLE

Alles is op slot.

VALERIE

Kom aan, het begint opnieuw.

PAUL

We moeten blijven schieten.

geschut

ORDONNANS

Waarom?

PAUL

Observeren is op dit moment onmogelijk. Kan er nog worden getelefoneerd?

ORDONNANS

Alle telefonische verbindingen zijn uitgevallen.

VALERIE

Hoe zou het met uw man zijn in het fort?

ISABELLE

Ik hoop het beste voor hem.

VALERIE

De ordonnans heeft zich al lang niet meer laten zien.

ISABELLE

Volgens mij is het fort nu een echte vesting. Het is van de bewoonde wereld afgezonderd.

PAUL

Er is geen keuze.

Het fort schiet op Aartselaar, op Boechout en in zuidelijke richting.

ORDONNANS

Zomaar? Blindelings? Wat voor zin heeft dat?

PAUL

Feu! Schieten, en nog eens schieten. Feu! Dat is de opdracht. De koning moet worden gedekt.

KONING

Adieu, Anvers!

VALERIE

En nu naar zee.

ISABELLE

Is het wel verstandig wat we doen?

VALERIE

Men blijft schieten. Het stopt niet, Isabelle.

Isabelle kijkt om.

ISABELLE

Hoe vind ik alles terug?

VALERIE

Uw man is het fort. Vertrouw op hem. Volg me.

ISABELLE

Ik voel me dichterbij je, Valerie.

24ste SCENE

PAUL

Ons vuur wordt niet beantwoord, ordonnans. Gelukkig heb ik een pauze ingelast.

Munitie sparen!

ORDONNANS

Mon commandant, er zijn Duitse patrouilles gemeld, op slechts 2 kilometer.

PAUL

Nu weet ik waarom.

ORDONNANS

Kijk naar boven: een verkenningsvliegtuig.

PAUL

Ons leger is in vergelijking...

Doffe slag

PAUL

Dat is bij ons... op het fort.

ORDONNANS

Zonder twijfel.

PAUL

Zoek uit waar de inslag zich heeft voorgedaan en breng me verslag uit.

...

ORDONNANS

De borstwering is getroffen.

PAUL

Ontruimen, ordonnans. We moeten schuilen op de boorden van de gracht.

Breng het bevel over.

Doffe slag- geluid van instortingen

...

ORDONNANS

Om de twee minuten een inslag van een houwitzer.

PAUL

Hoe is de situatie op dit moment?

ORDONNANS

De Engelsen zijn weg. Gevlucht.

PAUL

Hoor ik u goed?

ORDONNANS

Het fort staat er helemaal alleen voor.

PAUL

De woorden van Caesar indachtig...

ORDONNANS

Het fort kan het niet lang meer uithouden, commandant.

PAUL

Alleen! Dan maar alleen!

ORDONNANS

Commandant. Het gaat niet meer. Er is geen drinkwater, en geen licht.

PAUL

Het fort moet nog dekking geven aan Antwerpen?

ORDONNANS

Het wordt meer dan moeilijk, commandant.

Doffe slag- rook

PAUL

Ontwapenen?... Geen denken aan!

ORDONNANS

Wij zijn bijna alleen. De meeste van onze manschappen zijn samen met de Engelsen
gevlucht.

PAUL

Zonder mijn bevel. Dat is desertie! De dood met de...

Hoefgetrappel

...

ORDONNANS

Hier, commandant... een laatste bericht is me gezegd. Alstublieft!

PAUL

Nee. Lees het maar.

ORDONNANS

De fortén moeten onvoorwaardelijk worden overgegeven, zoniet...

PAUL

Verder?

ORDONNANS

Zoniet... bombardement van Antwerpen.

PAUL

Het is voorbij, ordonnans.

ORDONNANS

En nu? Waarnaartoe?

PAUL

We zijn machteloos. C'est fini. Amen en uit.

ORDONNANS

Waarnaartoe?

PAUL

Zeker niet naar Antwerpen. We geraken niet over de grens met Holland.

ORDONNANS

Dan zitten we als ratten in de val. We hebben geen tijd te verliezen.

PAUL

Dat besef ik. Naar... Wilrijk, richting Hoboken en...

ORDONNANS

En dan?

PAUL

Over de Schelde.

ORDONNANS

En hoe?

PAUL

Dat is de enige oplossing. Naar iedereen die nog in het fort is.

ORDONNANS

Ik ben een hazewind, commandant.

25ste SCENE

Mistig – geklots water -herberg: walm-geroezemoes-enkele figuranten

ISABELLE

Hoelang zijn we nu al onderweg?

VALERIE

Ik voel mijn benen niet meer. Ik zal blij zijn dat ik kan zitten.

ISABELLE

Ik ben zelden zo moe geweest.

VALERIE

Die herberg heeft precies betere tijden gekend. De Veerman.

ISABELLE

Wat is de veerman?

VALERIE

Een andere keer.

ISABELLE

De veerman is een andere keer.

VALERIE

Ik ga Frans nog wat geven.

ISABELLE

Dorst heb ik niet. Als ik maar kan rusten!

VALERIE

Dat... in ieder geval. Ga jij binnen, Isabelle. Ik kan de stootwagen niet alleen laten.

ISABELLE

Ja. Binnen is buiten.

Geschut dat dichter komt

VALERIE

Ze zitten op onze hielen.

ISABELLE

J'ai peur.

VALERIE

't Is hier precies het huis ten halve.

Paul en ordonnans voor herberg- zien kar met bagage en Valerie

PAUL

Maar die koffers ken ik.

ORDONNANS

En ik Valerie!

PAUL

Zij is dus de vrouw van Louis Van Moer.

ORDONNANS

Als je Valerie ziet, dan is uw vrouw ook hier, commandant.

PAUL

Isabelle, Isabelle, où es-tu?

ISABELLE

Ce n'est pas vrai! Mais... Paul!

Vliegen in elkaars armen

VALERIE

Tegen ordonnans

Wie zou u hier nu verwacht hebben?

PAUL

Bijna drie maanden, ma chérie. Het lijkt wel een eeuwigheid!

ISABELLE

Eindelijk samen.

PAUL

Hoe ben je hier geraakt?

ISABELLE

Valerie en ik hebben de stroom vluchtelingen gevolgd. Zo!

geschut

PAUL

Ordonnans, ga eens horen wanneer de overzet er is.

ISABELLE

Ik heb je gemist, schat.

PAUL

Gelukkig was je niet alleen.

ISABELLE

Nee, dankzij Valerie was het voor mij draaglijk.

Valerie, je staat daar zo alleen... viens!

VALERIE

Mijn stootwagen.

ISABELLE

Kom mee naar Valerie.

PAUL

Jij was geen enkele moment uit mijn gedachten, chérie.

ISABELLE

Mijn man, Paul, Valerie.

PAUL

Ik heb voor u...

Gefluit overzet

ORDONNANS

Commandant, hij gaat aanmeren...

Iedereen komt buiten, stapt op een beweegbaar stuk, kijkt richting publiek

PAUL

Isabelle, donne-moi un bras.

Ordonnans, help jij Valerie met de kar.

VALERIE

Dat had ik nooit gedacht. De eerste keer, ordonnans.

ORDONNANS

Duwt de kar

Het is wel zwaar, Valerie.

VALERIE

Niet als we het samen doen!

Op het moment dat Valerie, ordonnans en kar op het beweegbaar stuk proberen te komen:

een doffe slag: Valerie valt neer en ordonnans erg bebloed- anderen duiken weg

ISABELLE

Valerie! Paul!

PAUL

Oui. Ca va. Et toi?

ISABELLE

Valerie! Mais répons! Valerie!

...

PAUL

Elle est morte.

ISABELLE

Non! Ce n'est pas vrai. Valerie... pauvre paysanne, mon amie.

Son enfant...

Ordonnans staat op

PAUL

Ordonnans!

ORDONNANS

Het gaat wel. En Valerie?

Paul schudt van neen.

ISABELLE

Ze was een en al hoop.

PAUL

Haalt papier uit zijn zak

Vervloekte pinhelmen.

ISABELLE

Ze zijn nu samen. Met z'n drieën.

ORDONNANS

Er is alleen nog het water en de boot.

Beweegbaar stuk rolt richting coulissen – spots doven

PAUL

Petroleumtanks in brand...

ORDONNANS

Brandende schepen.

PAUL

Alles kleurt rood.

Argonnerlied weerklinkt

PAUL

Antwerpen heeft gecapituleerd.

ORDONNANS

En nu?

PAUL

In die richting. We moeten ze voor zijn.

ISABELLE

Waar is Frans?

PAUL

Wie is dat?

ISABELLE

Het konijn van Valerie. Ordonnans, geef hem wat suiker... euh... pisbloemen.

Paul, je t'aime.

...

Valerie, je te manque. Ik mis haar.